



**ERKAK HAYVONLAR URUG'DONINING YALLIG'LANISHI VA
BU KASALLIKNI DAVOLASH**

**ВОСПАЛЕНИЕ ВЕЗИКУЛ У ЖИВОТНЫХ-САМЦОВ И
ЛЕЧЕНИЕ ЭТОГО ЗАБОЛЕВАНИЯ**

**INFLAMMATION OF THE MALE REPRODUCTION AND
TREATMENT OF THIS DISEASE**

*Amirova Laylo Tohir qizi,
Mavlonov Bunyod Ulug'bek o'g'li*

***Annotatsiya:** ushbu maqola hozirda erkak hayvonlarda ko'p uchrayotgan urug'donning yallig'lanishi va ushbu kasallikni davolash to'g'risida.*

***Аннотация:** данная статья посвящена воспалению яичек, часто встречающемуся у самцов животных, и лечению этого заболевания.*

***Abstract:** This article is about testicular inflammation, which is currently common in male animals, and the treatment of this disease.*

***Kalit so'zlar:** orchitis, testikula, virus, bakteriya, travma, immun tizim, og'riq, shish, autoimmune kasalliklar, Ultrasonografiya, Kultivatsiya, mikroskopiya, antibiotiklar, sovuq va issiq kompreslar.*

***Ключевые слова:** орхит, яичко, вирус, бактерия, травма, иммунная система, боль, отек, аутоиммунные заболевания, УЗИ, культивирование, микроскопия, антибиотики, холодные и горячие компрессы.*



Keywords: orchitis, testicle, virus, bacteria, trauma, immune system, pain, swelling, autoimmune diseases, Ultrasonography, Cultivation, microscopy, antibiotics, cold and hot compresses.

Kirish. Hayvonlarda urug'donning yallig'lanishi (orchitis) – bu urug'donning (testikulalar) yallig'lanishi va bu holat ko'pincha bakteriyal yoki virusli infeksiyalar natijasida yuzaga keladi. Orchit, erkak hayvonlarda (ayniqsa, mollar va itlarda) tez-tez uchraydi. Bu holat, ba'zan urologik kasalliklar, travmalar yoki immun tizimi muammolari bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Urug'donning yallig'lanishining asosiy belgilari quyidagilar bo'lishi mumkin: Og'riq va shishish – urug'donning kattalashishi va og'riqli bo'lishi; issiqlik – yallig'langan soha qiziydi; uyquchanlik yoki g'ayrioddiy holatlar – hayvonning odatdagidan past faoliyati; ishtahani yo'qotish – hayvon oziq-ovqatni ko'rish va iste'mol qilishda qiyinchilikka duch kelishi mumkin; yallig'lanishdan kelib chiqadigan boshqa alomatlar – isitma, qizil yoki shishgan teri. Urug'don o'tkir yallig'langanda hajmi kattalashadi. Palpasiya qilinganda og'riq seziladi hayvon yurganda orqa oyoqlari oqsoqlanadi. Urug' tarkibida mayib-majruh spermiylar ko'p miqdorda kuzatiladi. Urug'don surunkali yallig'langanda og'riq sezilarli bo'lmaydi. Vaqtida davolanmasa urug'don atrofiyasi kuzatiladi. Orchitning sabablari quyidagilar bo'lishi mumkin:

1. Bakterial infeksiyalar: E. coli yoki Staphylococcus kabi bakteriyalar urug'donlarga kirib, yallig'lanishga olib kelishi mumkin.

2. Virusli infeksiyalar: Masalan, mumps virusining erkaklarda urug'donlarga ta'sir qilishi mumkin.

3. Travmalar: Urug'donlarga zarba yoki shikastlanish ham yallig'lanishni keltirib chiqarishi mumkin.



4. Autoimmun kasalliklar: Ayrim hollarda immun tizimi o'z organizmining hujayralariga qarshi kurashib, yallig'lanish jarayonlarini boshlashi mumkin.

Asosiy qism. Urug'donning yallig'lanishi (orchitis) davolash jarayoni yallig'lanishning sababiga, kasallikning og'irligiga va hayvonning umumiy holatiga qarab o'zgaradi. Yallig'lanish sababini aniqlash uchun veterinar tomonidan bir nechta tekshiruvlar o'tkazilishi kerak. Bu tekshiruvlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Fizik tekshiruv: Urug'donlar va atrofdagi to'qimalarni tekshirish, shish yoki og'riqni aniqlash.
- Laboratoriya tahlillari: Qon va siydik tahlillari, infeksiyalarni aniqlash uchun.
- Ultrasonografiya: Urug'donlarning holatini tekshirish, yallig'lanish yoki boshqa muammolarni aniqlash.
- Kultivatsiya va mikroskopiya: Agar bakterial infeksiya shubha qilinsa, urug'donlardan yoki boshqa yallig'langan hududdan namuna olinib, mikroorganizmlarni aniqlash uchun laboratoriyada o'rganiladi.

Davolashning asosiy yo'nalishlari:

A. Bakterial infeksiyalarni davolash -agar orchit bakterial infeksiya sababli yuzaga kelgan bo'lsa, veterinariya antibiotiklarni tayinlaydi. Veterinar tomonidan belgilangan antibiotiklar bakteriyalarga qarshi kurashish uchun ishlatiladi. Bakterial infeksiyalarni davolashda ko'pincha keng spektrli antibiotiklar (masalan, enrofloksasin, amoksitsillin) yoki infektsiyani aniqlangandan keyin muayyan antibiotiklar qo'llaniladi. Og'zaki yoki in'ektsiya shaklida berilishi mumkin.



B. Virusli infektsiyalarni davolash - agar orchit virusli infektsiya (masalan, qizarish (mumps) virusi) sababli yuzaga kelgan bo'lsa, davolashda faqat simptomatik yondashuv qo'llaniladi. Virusli infektsiyalarga qarshi maxsus dori-darmonlar yo'q, ammo quyidagi choralar olinishi mumkin:

- Simptomatik davolash: Yallig'lanishni kamaytirish va og'riqni engillashtirish uchun nonsteroid yallig'lanishga qarshi dori-darmonlar (masalan, ibuprofen yoki diklofenak) tayinlanishi mumkin.
- Antiviral preparatlar: Ba'zi viruslarga qarshi (masalan, herpesa qarshi) maxsus dori-darmonlar mavjud, ammo ular hammasiga mos kelmaydi.
- Qon aylanishini yaxshilash: Urug'donlarga qon aylanishini yaxshilash uchun maxsus dorilar yoki fizioterapiya tavsiya etilishi mumkin.

C. Og'riqni kamaytirish uchun-analgetiklar (og'riq qoldiruvchi dori-darmonlar): Yallig'lanish va og'riqni kamaytirish uchun veterinariya tomonidan og'riq qoldiruvchi dorilar (masalan, meloksikam) tavsiya qilinishi mumkin. Yallig'lanishga qarshi preparatlar: Steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAIDs) ko'pincha yallig'lanishni kamaytirish uchun ishlatiladi.

D. Sovuq va issiq kompresslar:

- Sovuq kompresslar: Urug'donlar sohasiga sovuq kompress qo'yish shishishni kamaytirishga yordam beradi va og'riqni yengillashtiradi. Ammo sovuqni uzoq vaqt davomida qo'llamaslik kerak, chunki bu qon aylanishini pasaytirishi mumkin.
- Issiq kompresslar: Bunday kompresslar yallig'lanishning tugashida yordam berishi mumkin, ammo bu holatda ham veterinarning tavsiyalari bo'yicha ishlatilishi kerak.



E. Rest va parvarish- hayvonning holatiga qarab, unga yaxshi dam olish imkonini berish zarur. Yurish va faollikni cheklash, urug'donlar sohasidagi yallig'lanishni kamaytirishga yordam beradi. Hayvonni etarlicha suv bilan ta'minlash va yaxshi ovqatlantirish yallig'lanishga qarshi kurashish uchun zarur. Stressni kamaytirish, yaxshi turmush sharoitlarini ta'minlash va yuqori sifatli oziq-ovqat berish muhim.

F. Jarrohlik aralashuvi- agar orchit juda og'ir kechsa yoki urug'donlarda absts (pusli to'planish) shakllansa, jarrohlik aralashuvi kerak bo'lishi mumkin. Jarrohlik orqali abstsni chiqarish yoki zararlangan to'qimalarni olib tashlash amalga oshiriladi.

G. Immun tizimini qo'llab-quvvatlash- agar hayvonda immun tizimi muammolari mavjud bo'lsa, immunitetni kuchaytirish uchun vitaminlar va minerallar tavsiya qilinishi mumkin. Ba'zi hollarda immunosuppressantlar (immunitetni kamaytiruvchi dorilar) yoki o'ziga xos davolash rejimlari kerak bo'lishi mumkin.

Xulosa. Urug'donning yallig'lanishi turli sabablarga ko'ra yuzaga kelishi mumkin va davolash yallig'lanishning sababiga qarab turlicha bo'ladi. Yuqoridagi davolash usullarini faqat veterinar tavsiyasi bo'yicha amalga oshirish zarur. Urug'donlarga zarar yetkazadigan holatlardan (travmalar) himoya qilish lozim. Oldini olish uchun esa sanitariya va gigiena qoidalariga amal qilib, toza sharoitlarni saqlash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Eshburiev B.M. Veterinariya akusherligi. Darslik. - Toshkent.: "Fan va texnologiya", 2018 yil.



2. Eshburiev B.M., Eshburiev S.B., Djumanov S.M. Veterinariya akusherligi 5 fanidan amaliy-laboratoriya mashg'ulotlari. O'quv qo'llanma. - Samarqand.: "SamDU tahririy-nashiriyot", 2020 yil.

3. David E. Noakes Timothy J. Parkinson Gary C. W. England. Veterinary Reproduction and obstetrics. Coperight. 2019 by Elsevier, Ltd. All rights reserved.

4. Акушерство, гинекология и биотехника репродукции животных: Учебник / Под ред. Г. П. Дюльгера. - 9-е изд., перераб. и доп. СПб.: Издательство «Лань», 2019